

Utrinki s poti do kmetovalca v letu 1884

O tem, da letos mineva 125 let od pričetka izhajanja glasila kranjske kmetijske družbe KMETOVALEC in 150 let od rojstva njegovega prvega urednika Gustava Pirca, smo že pisali v tretji številki letošnjega Kmetovalca. Našli pa smo še nove zanimive podatke, ki osvetljujejo pot do pričetka njegovega izdajanja. Sodimo, da še niso bili predstavljeni in da niso splošno znani.

SERIJSKE PUBLIKACIJE C. KR. KRAJSKE KMETIJSKE DRUŽBE PRED KMETOVALCEM

Umekova (2006) piše, da se je že v programu kranjske kmetijske družbe, ki so ga sprejeli člani na ustanovnem zborovanju leta 1767, predvidevalo izdajanje publikacij kmetijske družbe, v katerih bi se objavljali poučni spisi, nasveti in poskusi. Do uresničitve je prišlo, ko je družba izdala v nemškem jeziku štiri knjige Sammlung nützlicher Unterrichte (Zbirka koristnih nasvetov) v letih 1770–1779. Po ponovni oživitvi dela kranjske kmetijske družbe je v letih 1822–1849 izdajala v nemškem jeziku Annalen der K. K. Landwirthschafts-Gesellschaft in Krain. V letu 1843 je pričela izdajati v slovenskem jeziku Kmetijske in rokodelske novice, ki so poučevale do leta 1902. V letih 1869–1882 je c. kr. kranjska kmetijska družba izdajala Naznanila – Mittheilungen vzporedno v slovenskem in nemškem jeziku.

PREDLOG ZA NOV GOSPODARSKO-PODUČIVEN LIST

Kritike Naznanil so bile v osemdesetih letih 19. stoletja vse pogostejše. Še posebej so prišle na dan na občnem zboru kranjske kmetijske družbe 15. novembra 1882. Takrat je bil za naslednika v letu 1881 preminulega dr. Bleiweisa na mesto glavnega tajnika družbe izvoljen g. E. Kramer. V zapisniku beremo, da je novi tajnik v svojem govoru, ki ga je namenil oživitvi delovanja podružnic kmetijske družbe, povedal med drugim:

Ako hočemo pri nas podružnice probuditi, dati moramo udom kaj v roke. „Naznanila“, kakor jih izdaja družba, so nepotrebna in brez koristi, ker v njih nabaja se nezanimivo popisovanje opravil glavnega odbora, in bralci izvedo še le čez leto, kaj se je zgodilo s sklepi poprejšnjega občnega zbora. Ljudi je treba poduščevati in to se doseže, ako kmetijska družba sama izdaja svoj list, v katerem se priobčujejo vse družbene zadeve, tržne cene, somnji in podlistek. Enake svoje liste ima koroška, goriška in štajarska družba, zadnje imenovana prilaga ga „Slov. Gosp.“.

Inicijative preiskujejo podružnice od glavnega odbora, pa delovanje tega je pri kraji z iztirjavanjem letnih doneskov. Vaška podružnica morala bi imeti vsaj po enkrat na leto svoj občni zbor; pri tej priliki podučeval bi potovalni učitelj in iz dohodkov podružnice nakupilo bi »- semena in poljedelskega orodja in strojev. — Enako bi se dalo pri teh prilikah delati za povzdigo živinoreje s tem, da se priporočajo dobra plemena, da se delijo premije za posebno lepo živino itd. Tudi je on pričakoval, da se bodo predavanja, katera ima po deželi, po željah poslušalcev in tudi kmetovalcev drugih krajev priobčevala, kar bi se moglo tudi zgoditi, ako družba izdaja lastni list, za katerega so se izrekle podružnice Cirkuica, Bohinjska Bistrica, Jesenice, Vipava in Metlika. — Po vsem tem je jasno, da lahko odpadejo „Naznanila“ in da je potrebna izdaja lastnega lista.

Potem nasvetuje govornik:

„Naj c. kr. družba kmetijska izdaja kmetijski list, ki bo njen organ, ter ga daje udom brezplačno ali samo proti povračilu poštne.“

Sledila je burna razprava, ki je razdelila prisotne v naklonjene in nenaklonjene predlogu g. Kramerja. Še posebej so se predlogu protivili člani glavnega odbora, kar kaže tudi zapis o glasovanju:

Gosp. Kramer potem popravi svoj prvi predlog, da naj družba namesto „Naznanil“ začne izdajati lasten list z novim letom 1883. počenši. — Od drugih svojih predlogov odstopi reši, da mu bode vse to mogoče storiti kot tajniku tudi brez sklepa občnega zbora. Pri glasovanju sprejme se predlog Kramerjev zoper vse glasove glavnega odbora in nekaj drugih navzočih udov.

Glavni odbor se s porazom ni strinjal in je v letu 1883 v prvih številkah Kmetijskih in rokodelskih novic objavljaj pregled vsebine Naznanil, da bi dokazal, da so kritike neupravičene. V zapisniku občnega zbora družbe 21. novembra 1883 tako tudi beremo: »Predsednik baron Wurzbach pravi, da so se nekatere podružnice izjavile za izdajanje, druge pa proti. Tudi še ni rešeno vprašanje, ali bi list izhajal v enem ali v obeh deželnih jezikih. V obče pa ima priti vprašanje izdavanja lista še v razpravo«. Verjetno je to bilo med vzroki, da so bile na tem občnem zboru na dnevnem redu ponovno volitve glavnega tajnika, čeprav je bil tajnik Kramer v letu 1882 izvoljen za pet let. Kmetijske in rokodelske novice so o teh volitvah zapisale:

Se bolj viharno se je vršila volitev tajnika, ker se je pa pri razločku samo enega glasu pokazalo nasprotje med številom zapisanih glasovalcev in oddanih listov, sklenili je zbor volitev zaradi teh in še drugih koj omejenih nerednosti, ker je med tem odšlo veliko udov, volitev ponoviti v drugem izrednem obnem zboru.

Sploh opazili smo navzočih silo veliko (okoli 40), pristašev dr. Schreya in Deschmanna, kateri so vsi glasovali za Kramerja. Duhovščine je bilo veliko, in glasovala je skupno s starim centralnim odborom in mnogimi udi s kmetov za Pirca. Ves drug dnevni red ostal je nerešen, katerega bo imel z volitvijo tajnika in še dveh odbornikov rešiti drug izreden obni zbor.

Izredni občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske je bil že 30. januarja 1884 in na dnevnem redu so bile tudi »volitve družbenega tajnika«. V kratkem poročilu v Kmetijskih in rokodelskih novicah beremo:

— (Občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske), kateri je zboroval danes, bil je zopet zelo obiskan. Pri volitvi odbornikov in tajnika vdeležilo se je 101 družbenikov, in izvoljena sta bila g. Fr. Ks. Souvan starji z 76, dr. Jos. Poklukar z 72 glasovi. Razen teh izvoljenec prejel je baron Lichtenberg 14, g. Tomek in M. Peruci po 12, g. Adolf Galle pa 11 glasov.

Za tajnika izvoljen je bil g. Gustav Pirc z 66 glasovi, nasprotni kandidat g. E. Kramer dobil je 33 glasov.

Izvoljen je bil g. Gustav Pirc in z njim se je odprla pot razcveta kranjskega kmetijstva in odprta so bila vrata za novo KMETIJSKO STROKOVNO serijsko publikacijo KMETOVALEC, ki ga je potem urejeval do leta 1917.

NOVI GOSPODARSKO-

PODUČIVNI LIST: KMETOVALEC

Prva številka strokovne revije Kmetovalec je izšla 1. marca 1884 in izhajala je vse do leta 1944. Ves čas je sledil načelu, da je to gospodarno-podučiven list vsem slovenskim kmetovalcem. Ponovno je Kmetovalec pričel izhajati leta 1993 v samostojni Sloveniji.

Naslovnica prve številke

ZA KONEC

Predlog za novo kmetijsko strokovno revijo Kmetovalec, ki ga je dal novo izvoljeni tajnik c. kr. Kranjske kmetijske družbe gospod E. Kramer, je bil sprejet z glasovanjem na občnem zboru družbe 15. novembra 1882. Zanimivo je, da je celoten glavni odbor glasoval proti predlogu in pozneje so poskušali na razne načine otežiti njegovo izhajanje. Izvolitev g. Gustava Pirca za glavnega tajnika družbe pa je vse to razrešila in že v enem mese-

cu po njegovi izvolitvi je izšla 1. marca 1884 prva številka Kmetovalca. V njegovem času je prešla kmetijska družba v roke kmetov in število članov se je močno povečalo: leta 1884 je štela družba komaj 450 članov, l. 1890 že 1.500, l. 1895 3.800, l. 1905 6.355 in l. 1912 10.000 članov. V članarino je bilo vključeno tudi prejemanje Kmetovalca, ki je tako vstopal v številne kmečke domove ter znatno prispeval k širjenju kmetijskega znanja in k uveljavitvi slovenskega jezika.

UPORABLJENI VIRI

Kmetijske in rokodelske novice, 1882, letnik 40, številka 47

Kmetijske in rokodelske novice, 1883, letnik 41, številka 05

Kmetijske in rokodelske novice 1883, letnik 41, številka 47

Kmetijske in rokodelske novice, 1884, letnik 42, številka 03

Kmetijske in rokodelske novice, 1884, letnik 42, številka 05

Umek, Ema. Kranjska kmetijska družba 1767 – 1787. Arhivi, 29(2006)1, str. 1-34

prof. dr. Andrej Šalehar, zaslužni profesor,

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, 1230 Domžale